

Évközi 18. vasárnap

Kol 3,1-5.9-11

„Ne a földiekre legyen gondotok”

¹Ha tehát Krisztussal feltámadtatok, keressétek, ami fönt van, ahol Krisztus ül az Isten jobbján. ²Ami ott fönn van, arra legyen gondotok, ne a földiekre. ³Hiszen meghaltatok, és életetek Krisztussal el van rejtve az Istenben. ⁴Amikor majd Krisztus, a mi életünk megjelenik, vele együtt ti is megjelentek dicsőségesen. ⁵Öljétek meg tagjaitokban azt, ami földies: az erkölcstelenséget, a tisztátalanságot, az érzéki vágyakat, a bűnös kívánságokat és a kapzsiságot, ami nem más, mint bálványimádás[...] ⁹Ne hazudjatok egymásnak. Vessétek le a régi embert szokásai-val együtt, ¹⁰és öltsetek föl az újat, aki állandóan megújul Teremtőjének képmására a teljes megismerésig. ¹¹Itt már nincs görög vagy zsidó, körülmetélt vagy körülmetéletlen, barbár vagy szittyá, szolga vagy szabad, hanem Krisztus minden mindenben.

Az első vers írójának szeme előtt a 110. zsoltár kezdőverse lebegett: „Azt mondta az Úr az én Uramnak: »Ülj jobbomra, és minden ellenségedet lábad elé teszem számolyul!«” A leglátványosabb víziót Isten mennyei udvaráról Izajás próféta könyvében olvashatjuk (6,1-4). Ott az ítélő, teremtő Isten mennyei, hatalmas trónon ül, a palástja az egész földet befödi, udvartartását az angyalok alkotják. A Krisztus feltámadásáról szóló tudósítások úgy mutatják be őt, mint aki feltámadása után elfoglalja a helyét ezen a trónon Isten mellett. Természetesen az egész elképzelés mögött egy geocentrikus világgép áll: mindent a földről néznek, és az ég Isten trónja lesz. Pál a hívek emlékezetébe idézi, hogy – bár a feltámadás megtörtént – ellentétet lehet találni a földies ember életmódja és a mennyei Isten világa között. Itt találjuk meg a sztoikus erkölcsprédikátorok által is népszerűsített erény- és bűnkatalógusok keresztény változatát. Az itt felsorolt vétkek – „az erkölcstelenség, a tisztátalanság, az érzéki vágyak, a bűnös kívánságok és a kapzsiság, ami nem más, mint bálványimádás” (5. v.) – inkább csak illusztratív jellegűek. Pál nem akarja felsorolni az összes lehetséges vétket, csak egy esetleges listát sorol fel. Érdeemes megfigyelni, hogy ezt a bűnlistát a bálványimádással azonosítja, tehát az ilyen bűnöket elkövető emberek ezeket az emberi magatartásformákat istenítik. De folytatja is a listát, újabb bűnöket sorol fel, amint a retorikai fordulat megkívánja: „a harag, a gyűlölködés, a rosszindulat, az átkozódás és az ocsmány beszéd” (8. v.). Ez a régi emberhez,

a földies gondolkodáshoz tartozó magatartási forma. Ilyen listákat mást is találunk Pál leveleiben (1Kor 5,10; Ef 4,31), és az evangéliumok is felsorolnak bűn- és erénylistákat (Mt 5,3–11; Lk 6,20–26). Ezek soha nem jelentik bizonyos bűnök kiemelését, inkább csak arra irányítják az olvasók figyelmét, hogy a nemkeresztények gyakran olyan társadalmi mintát követnek, amire nem is reflektálnak, a megkeresztelt embereknek viszont tudatosan kell reflektálnia, és más mintát kell követnie. Ez a más minta az „új ember”, amelynek prototípusa maga Krisztus. A keresztség és a megtérés után következik egy olyan lelki fejlődés, amit Isten megismerése új útjának is tekint a szerző (Kol 3,11).

Sok közös vonást fedezhetünk fel Pál és a sztoikus erkölcsprédikátorok gondolkodása között. Például azt a világnézetet, hogy az etikailag érettebb emberek jobb társadalmat tudnak létrehozni. A hellenizmus általában úgy vélte, hogy tanulással és neveléssel jobb világ hozható létre. Vagyis a fejlődés koncepciója a tanulás és nevelés együtteséhez kötődött, nem gazdasági és műszaki jellegű volt. Ez a széles körben elterjedt sztoikus gondolkodás arról, hogy a világot mindegyikünk a maga etikai magatartásával befolyásolja, nagyban megkönnyítette Pál számára a keresztény erkölcsi elvek hirdetését. A mai európai társadalomban állandó vita van az erények és a bűnök megítélésében, a „szabad” és a „tilos” kategóriák lelkiismereti kialakításában. Egyetlen dologban nagy a társadalmi egyetértés, abban, hogy a fejlődés nem az ember egyéni és közösségi etikai magatartásától, hanem a technikai haladástól és a gazdasági jólét növekedésétől függ. Etikáról csak orvosi, üzleti, kommunikációs és más szakterületekre lebontva –beszélnek, de ez legtöbb esetben nem azt rögzíti, hogy mit nem szabad, hanem mi az, ami még megengedhető. Az ember etikai gátlásaival szemben áll az ember szabadsága. A liberális gondolkodók – és nagy számban az emberek többsége is – úgy vélik, hogy a legnagyobb bűn a szabadság korlátozása. Kevesen ismerik el az önkorlátozás szükségességét. A tudásalapú társadalomban a nevelés programja háttérbe szorult, hovatovább a keresztény egyházak az egyedüli intézmények, amelyek az önkorlátozást hangsúlyozzák. Sokan bűncentrikusnak ítélik a keresztény és a zsidó gondolkodást, ugyanakkor kimondatlanul sokan szenvednek attól, hogy a „tilos” és a „szabad” kategóriák egyénileg változnak. Sőt, egy képmutató társadalom épül fel, amelyben mindent szabad, amit nem tilt a törvény, ami nem okoz közfelháborodást, vagy amit nem tudnak tetten érni. Ez a „régibb ember” és a földies gondolkodás sajátossága. Talán elérkezik az idő, amikor erről már hatékonyan lehet beszélni.